

Резніченко Ірина Геннадіївна
*к. п. н., старший викладач
кафедри виховних технологій та
педагогічної творчості
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини*

ПОГЛЯДИ ОЛЕКСАНДРА РУСОВА НА ОСОБИСТІТЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Як зазначає академік О. Сухомлинська: «Педагогічна думка завжди персоніфікована – на ній лежить відбиток особистості її носія з його смаками, поглядами, віруваннями та уподобаннями» [2, с. 36]. Отже, вивчення педагогічної творчості та поглядів конкретної особи, яка зробила помітний внесок у розвиток освітньої галузі, є важливою складовою дослідження шляхів розвитку педагогічної науки у певну історичну добу.

У цьому сенсі надзвичайно інформативним є дослідження поглядів на особистість вчителя початкової школи видатного культурно-освітнього діяча, просвітника, вченого – Олександра Олександровича Русова.

Аналіз науково-педагогічної спадщини О. Русова свідчить про те, що впродовж життя вчений написав велику кількість різноманітних за змістом та характером праць – громадсько-просвітницьких, публіцистичних, науково-історичних, педагогічних, етнографічних, у яких дістали відображення загальнопедагогічні погляди вченого.

Особливу увагу О. Русов приділяв питанням освіти і шкільництва в Україні. Важливі педагогічні проблеми він ставив і вирішував не лише теоретично, а на основі практичного досвіду, а також на підставі власних довготривалих спостережень.

Успішність навчального процесу, на думку Олександра Олександровича, залежить від особистості вчителя. За його уявленнями, це мала бути людина високоосвічена, інтелігентна, всебічно розвинена, здатна вміло організувати пізнавальну діяльність учнів, повинна любити й поважати їх, бути гідним прикладом, «...краплина за краплиною проливати світло знань в темні голови, розвіювати пітьму, яка накопичувалась протягом багатьох віків

розумової сплячки...» [1, с. 47]. На думку О. Русова, учням не допоможуть ні найкращі школи, ні найкращі підручники, якщо вчитель не закладе в їхніх головах основу – бажання навчатися, що й «...дасть того ключа, який відкриє всі навчальні горизонти» [1, с. 49]. На його переконання, народний вчитель має бути справжнім просвітителем, від плідної діяльності якого залежить майбутнє всієї нації.

Питанню діяльності і життя народних вчителів О. Русов присвятив своє педагогічне дослідження «О народных учителях в земских школах Черниговской губернии» (1898). У цій праці дослідник зробив спробу вирішити ряд проблем, які ускладнюють педагогічну діяльність народного вчителя на найвищому рівні. Перше, що він відзначив, – це складне матеріальне становище народного вчителя: низька заробітна плата, відсутність нормальних житлових умов, а крім того, – відсутність педагогічних з'їздів, на яких би вчителі могли обмінюватися думками, обговорювати різні шкільні справи, що дуже їх пригнічують. Все це, на думку Олександра Олександровича, призводить до того, що народні вчителі часто залишають свою педагогічну діяльність, змінюючи її на іншу професію. У висновках Олександр Олександрович звертався до Чернігівського земства та радить вирішувати вищезазначені проблеми вчителів, щоб підвищити рівень викладання в народній школі [1, с. 49].

Сьогодні, коли ми відроджуємо національну українську освіту, коли вона наповнюється новим змістом, педагогічна спадщина Олександра Русова є одним з невичерпних джерел, до використаних якого варто звертатися.

Список використаних джерел:

1. Русов А. О народных учителях в земских школах Черниговской губернии / А. Русов // Земский сборник Черниговской губернии. – 1898. – № 5. – С. 47–73.
2. Сухомлинська О. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / Ольга Сухомлинська. – К. : А.П.Н., 2003. – 68 с.